

jegyzendő, hogy az egyetlen művész, aki a koncerten virágot kapott, Gevorg Dabagian volt. Méghozzá egy fa-tulipánt...

Örömkre szolgált, hogy közösségünk számos tagja megjelent az esten, és örmény vendégeinkkel megismerkedhettünk, beszélgethettünk és a viszontlátás reményében búcsúzhattunk tőlük.

* * *

Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár

Az ismerjük meg önmagunkat

3. befejező rész

A Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban felsorolt forrásmunkák jegyzéke

Szongott Kristóf: *Szamosújvár, a magyarörmény metropolisz írásban és képekben*. Szv. 1893: uő: *A magyarhoni örmény családok genealógiája*. Szv. 1898.; Merza Gyula: *A hazai örmények ethnográfiai hanyatlásának okairól, és azok orvoslásáról*. Szv. 1902.; uő. *Az örmény népköltökről*. Szv. 1907.; uő. *Az örmény település története Magyarországon*. Kv. 1913.; Ávedik Félix - Merza Gyula - Alexa Ferenc: *Az örmény nép*. Bp. 1922.; *Erdély örményei*. Keleti Újság 1929. jún. 16.; Papp Bogdán: *Örmények*. Ellenzék 1936. ápr. 19.; *Örmények a magyar közéletben*. Keleti Újság 1941. ápr. 6.; Tarisznyás Márton: *Gyergyó történeti néprajza*. Tíz tanulmány. Kós Károly előszavával (1982, újrakiadás Bp. 1994); Korbuly Domokos - Simon József Zaven: *Örmény - magyar bibliográfia magyar nyelven*. Bp. 1986.; Keresztes Zoltán: *Az erdélyi örmények története és a Keresztes-családfa*. Bp. Unió 1991/4.; Sáska Jenő: *A romániai örmény katolikus egyház*. Arménia 1992. szept. 1.; Dr. Száva Tibor - Sándor: *A csíkszépvízi Száva család*. Erdélyi családtörténet. 1640-2000. (Bécs é.n., újrakiadás Csíkszereda 2000.); Bogos Mária: *A szépvízi örmény közösség*. Bp. 1997.; *Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény-katolikus egyháza és identitástudata régen és ma*. Bp. 2000.; Gazdovits Miklós: *Az erdélyi örmények történetéből*. Kv. 2000.; *A romániai katolikus örmények ordináriátusa*. Szv. 2001.

Ezt a könyvészetet a **Füzetek** szerkesztői az érdeklődők számára kiegészítik a következőkkel: *Az örmény-katolikus egyház története és művészete című konferencia 1997. november 20-22*. Erdélyi Örmény Múzeum 2. Bp., 1999.; *A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonnban régen és ma című konferencia Bp., 2000. szeptember 29.-október 1.*, Bp., 2001. Erdélyi Örmény Múzeum 5.; *Örménymagyarok, akik hatottak, alkottak, gyarapították, hogy a haza fényre derüljön, s kincses legyen Kolozsvár-Szamosújvár 2001 szeptember 14-16. IV. jubileumi konferencia*. Erdélyi Örmény Múzeum 7. Bp., 2002.; *Gyergyószentmiklós monográfiája*. Szerk. Garda Dezső. Csíkszereda, 2001.; Kölönte Béla: *Gyergyó története. A kialakulástól a határőrség szervezéséig* (tekintettel a nemzetiségi kérdésre.) Gyergyószentmiklós, 1910.. Reprint kiadás 2002.; dr. Száva Tibor-Sándor: *Szépvízi magyarörmények nyomában*. Bécs, 2003.

* * *

Olvasóink írják

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kiadványa, a **Füzetek** többszáz erdélyi olvasónak szerez örömet. Több éve már, hogy az Egyesület gondoskodása folytán ez a lap ajándékképpen eljut Szatmártól Bukarestig, Temesvártól Brassóig, Szamosújvártól Erzsébetvárosig és Csíkszeredától Gyergyószentmiklósig.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület nemcsak arról gondoskodik, hogy a lap közérdeklődésre számot tartó tartalommal hónapról-hónapra megjelenjék, hanem azt a pénzüsszeget is biztosítja, amibe a négyszázötven példány borítékolása, felbélyegzése kerül. Nem kis gondot jelent ezeknek a lap-számoknak, borítékoknak, címlistáknak a Kolozsvárra szállíttatása sem, ami szintén az Egyesület munkatársainak a gondját szaporítja, hogy az évkönyvekről, az Erdélyi Örmény Múzeum sorozatban vagy más módon megjelenő kiadványokról ne is szóljak, amelyeket szintén ajándékképpen postázok a fontosabb er-

délyi magyar könyvtárak számára, az EÖGYKE költségén. Szívesen vállalják a munkát és az anyagi áldozatot is, mert tudják, hogy az erdélyi örménymagyaroknak lelki táplálék ez a folyóirat.

Vannak, akik évközben is írnak egy-egy lapot, levelet, amelyben megköszönik a Füzeteket, és kifejezik abbéli örömeiket, hogy családtagjaikról, ismerőseikről földijeikről olvashattak, de különösen a téli ünnepek idején gondoltak reánk sokan, és hálásan köszönik azt a gondoskodó szeretetet, amelyet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tanúsít irányunkban.

A köszönő írások hozzám érkeztek, Kolozsvárra, de az EÖGYKE-nek szólnak, hiszen én csak az erdélyi postás szerepét töltöm be, éppen ezért érthető, hogy még azok is ingyen, ajándékba kapják, általam, a Füzeteket, akik esetleg az ára után érdeklődnek. Ezennel tolmácsolom hálás köszönő szavaikat az illetékeseknek, a magam részéről pedig mindenkinek köszönöm a meleg, elismerő szavakat és a sok jókívánságot.

Most pedig idézek néhány levélből:

„Köszönjük a dupla küldeményt. Örvendünk, hogy az utóbbi években fellendült az örmények egymásra találása. Feleségem a Szentpétery Kristóf örmény család leszármazottja. Jómagam Gyergyóremetéről származom, örmény gyökerek után soha nem érdeklődtem, édesapám már gyermekkorban elkerült onnan. Szeretném én is tovább tágítani az egymásratalálást, átadom a kérdőívet Dr. Bardocz Lehelné kolozsvári örmény származású Kisbaconban lakó érdeklődőnek, aki jelentkezni szeretne, és igényli a lapot”.

Puskás István Barót

„Köszönöm szépen az ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK kiadványt. A leírt adatok számomra ismeretlenek, eddig csak a T.V.-ből volt alkalmam információt kapni az örmény kultúráról, életről. Kívánok önöknek jó egészséget és kitartó munkát Aradról”.

Onyeczki István Arad

„Nagy élvezettel olvastam a jubileumi konferencia anyagát tartalmazó, az örmény elődökről szóló könyvet. Sok új, hasznos adatot találtam benne. Gratulálok a könyvhöz, sok ilyenre lenne még szükség, hogy múltunkat bemutassuk, és az utódok megismerhessék. Köszönet a rendszeresen küldött nagyon tartalmas örmény újságért! További jó és sikeres munkát kíván”.

Péter H. Mária Marosvásárhely

„Szeretném tudni mikor keresel fel, megismertetnélek a Tulics Nusika (aki korán árván, apa nélkül maradt, örmény származású) lányával (53 éves) aki fiatalabb lévén sok helyre elvinne: temető, családok, stb. Ő még készíti a hurut levesizesítő örmény készítményt. Csekély tudásommal én is rendelkezésemre állok. Különböző volt tanítványom, a neve Dragomán Éva, az örmény hagyományokhoz híven üzletet nyitott egy unokatestvérével, éppen abban a helységben, ahol örmény nagymamájának volt vegyeskereskedése, ezzel tartva és nevelve fel hat gyermekét. Élelmes, talpraesett örmény volt, én még vásároltam nála mint gyermek.

Bizonyára nem is kell kérjelek reá, hogy nagyon vigyázz az örmény dédnagymamám gyászjelentésére... A küldött folyóiratokat elejétől végig mindig elolvasom! ”

Özv. Csornainé Breuer Erzsébet ny. tanítónő Magyarláros

„Megkaptam a küldött Füzeteket, nagyon szépen köszönöm. Mindig nagy örömmel olvasom. Édesapám Török Ferenc páncélcsehi igazgató-tanító volt, és igazi örmény.”

Özv. Pethő Miklósné sz. Török Ilona ny. tanítónő

„Szatmáron, ha nincs is túl sok örmény, de a baráti körünk nagy érdeklődéssel és szeretettel olvasgatja az Erdélyi Örmény Gyökereket. Rengeteg e tájakhoz (beleértve Máramarost is) kötődő cikk vagy személyhez kapcsolódó írás lelhető fel bennük. Éppen ezért is - mint említettem - igen népszerű. És persze nagyon jó a lap!

Itt most készülünk a március 15-i ünnepekre, én még melleleg a születésnapomra, mert pont 1942 március 15-én születtem, így nekem nem volt nehéz megünnepelni e napot.

Arra gondoltam, hogy ha a Jóisten is megsegít, türelmet, időt és egészséget ad, szeretném feldolgozni a tulajdonomban található egy kötetbe foglalt „Szamosújvári Közlöny” 1904-es kiadását, folyóirat, mely

minden vasárnap megjelent. Nagyon sok érdekes kordokumentumot tartalmaz, nemcsak a szűkebb városról, de az országos eseményekről is, és azok helyi lecsapódását."

Nits János, Szatmár

Hát úgy gondolom ízelítőnek egyelőre ennyi idézet az olvasói levelekből elég is lesz.

Mindenkinek kívánom, hogy szép ünnepe legyen Március 15-én.

Nits Jánosnak külön kívánok erőt, egészséget születésnapjára is, és íme nyílt levélben közlöm, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek szerkesztői türelmetlenül várják az említett folyóiratról szóló írásokat Nits János tollából, vagy szemelvényeket a folyóiratból.

Hallelujás, boldog húsvéti ünnepeket kíván

Kovács Júlia Kolozsvárról

* * *

Dr. Sasvári László

A magyarörmények egy évszázada

1. rész

Sokan rendelkeznek a mai Magyarország és Erdély lakói közül örmény gyökerekkel. Megnevezésükre két /összetett/ szót is alkalmaznak:

1. **magyarörmények**, ez inkább a mai Magyarországon használatos, ide kerültek, ide települtek, s számuk kb. 15 ezerre tehető;

2. **örménymagyarok**, ők ma is őseik földjén, Erdélyben élnek, a számuk 10 ezerre becsülhető. Természetesen vannak még örmény gyökerű magyarok a Délvidéken, a Felvidéken, de eljutottak Béctől Stockholmig s még Amerikába is.

A XX. század elején a hazai „örmények” körében bizonyos pezsgés volt tapasztalható. (Előzményei visszanyúlnak a XIX. századra!) Jellemezte ezt az időt számos örmény tárgyú könyv megjelenése is. Ilyen volt Szamosújvár története három kötetben /1901/, melyet követett egy IV. is, s ez néprajzi tárgyú volt.¹ De szépirodalmi művekről is beszámolhatunk! Gondoljunk itt pl. Bányai Elemér „Örmény anekdoták” c. művére.²

Sajnos az örménység jeles alakja, Szongott Kristóf 1907-ben elhunyt. Az ő szerkesztésében jelent meg 1887-től az Armenia folyóirat, mely csak néhány számmal élte túl.³ Így Szongott nem érte meg dédelgett álmának megvalósulását: a szamosújvári Örmény Múzeum megnyitását /1909/. E múzeumban 253 örmény vonatkozású tárgyi emlék, 59 kézirat és több ezer könyv nyert elhelyezést.⁴

Ebben az időszakban elhunyt több más neves örmény személyiség is. 1910. jan. 5-én Marosvásárhelyen fejezte be életét *Petelei István* író, novellista. 1852-ben született jómódú székely-örmény családból.⁵ Az első világháborúban, az orosz harctéren esett el *Bányay Elemér* író, újságíró, Ady barátja, írói nevén: Zuboly.⁶ (Már előzőleg említettük egyik művét!) 1918-ban a művészvilág nagy alakja, *Hollósy Simon* festőművész, a nagybányai festőiskola létrehozója távozott az élők sorából.⁷

Az **örmény katolikus egyház** is ekkor még jelentősebb - bár fogyó tendenciát mutató - hívőszámmal rendelkezett. Hadd tegyünk összehasonlítást a négy erdélyi örmény plébánia lélekszámát tekintve:⁸

	1844	1913
Szamosújvár	1756 fő	1200 fő
Erzsébetváros	1282 fő	200 fő
Gyergyószentmiklós	1352 fő	600 fő
Szépvíz	515 fő	85 fő

A fogyatkozó létszám arra intett egyes jeles magyarörményeket, hogy fogjanak össze és tegyenek valamit az örmény katolikuságért. 1911-ben Kolozsvárott bizottság alakult annak érdekében, hogy egy örmény katolikus püspöki helynökség kerüljön felállításra. Tagjai: *dr. Mály István*, *dr. Duha Dávid*, *Fáraó Simon*, *Görög Joáchim*, és *Merza Gyula*. Törekvésük nem járt sikerrel, ebben bizonyosan közrejátszott az I. világháború.⁹ 1919-ben nyomtatásban megjelent az örmény szertartású mise állandó részeinek a szövege magyar nyelven.¹⁰ Az országot irányító politikából is kivették a részüket a magyarörmények. A történelmi Magyarország utolsó parlamentjét 1913-ban választották, mely 1918-ig működött, ebben 15 örmény származású főrendiházi tag és képviselő volt.¹¹